

DATE PRELIMINARE PRIVIND REZULTATELE SĂPĂTURILOR DIN 1992 DE LA SIRET

DE

VICTOR SPINEI și COSTICĂ ASĂVOAIE

Condițiile propice pentru trai oferite de mediul ambiant au favorizat ca în zona orașului Siret (jud. Suceava) și în teritoriul din imediata sa apropiere să se întemeieze vetre de locuire umană încă din timpuri imemorabile. Cercetările arheologice mai vechi și mai recente, cu caracter metodic sau ocazional, dublate de descoperiri întâmplătoare, au relevat urme de locuire variată din diferite perioade istorice, începând din neolitic și până în epoca contemporană¹. De cea mai mare însemnătate sunt cele aferente evului mediu, perioadă când Siretul devine unul din cele mai importante centre urbane ale statului moldovenesc și, pentru câțiva ani sau poate decenii, chiar reședință domnească.

Această calitate, dobândită în etapa veche de existență a statului, a fost de natură să sporească interesul pentru trecutul său medieval. Din păcate, zestrea documentară referitoare la perioada incipientă de evoluție a așezării urbane este, la fel ca și pentru celelalte centre cu caracter citadin din spațiul românesc, sărăcăcioasă și puțin revelatoare. Nu întâmplător, despre geneza Siretului s-au colportat diverse teorii, în care au prevalat laturile ipotetice și fanteziste în detrimentul reconstituirilor echilibrate. Săpăturile metodice efectuate îndeosebi după cel de-al doilea război mondial în mai multe orașe medievale românești au evidențiat că singurul aport revigorator în domeniul aspectelor structurale ale manifestărilor primare ale vieții orașenești din regiunile carpato-dunărene este de resortul arheologiei. Această constatare a fost generatoare de inițiative și în cazul Siretului, unde de trei decenii s-au întreprins cu intermitențe sondaje și săpături mai mult sau mai puțin extinse în diferite zone ale orașului. Unele rezultate semnificative au fost publicate încă de mai mulți ani², altele fiind desigur pe cale de a fi aduse la cunoștința specialiștilor. Cu toate acestea, se poate aprecia că ritmul de depistare și dezvelire a vestigiilor medievale de la Siret a fost până în prezent destul de lent, numărul celor angajați efectiv într-o activitate constantă de cercetare fiind foarte redus, iar fondurile alocate în acest scop insuficiente, ceea ce explică suprafețele ample din perimetrul urban rămase neafectate de săpături, astfel că probabil mai multe generații de arheologi vor trebui să-și concentreze eforturile pentru lărgirea ariei investigațiilor.

Reluând proiecte mai vechi, materializate parțial începând cu sondajele efectuate în 1962 de Mara Nicorescu, Institutul de Arheologie din Iași a considerat oportun să se implice mai mult în dinamizarea ritmului săpăturilor arheologice din vechiul centru de pe apa Siretului. Pe linia acestui deziderat, în primăvara anului 1992 au fost întreprinse în prealabil cercetări de suprafață³ pentru alegerea unor zone adecvate pentru săpături metodice, care s-au desfășurat în două etape: prima între 6 și 23 iulie, iar cea de-a doua între 19 octombrie și 7 noiembrie⁴. Zona respectivă se afla pe pantele

¹ S. Reli, *Orașul Siret în vremuri de demult*, Cernăuți, 1927, *passim*; N. Ursulescu, M. Andronic, Fl. Hău, *Contribuții la cunoașterea așezărilor de pe teritoriul Siretului înainte de constituirea orașului medieval*, în *Suceava. Anuarul Muzeului Județean*, XIII—XIV, 1986—1987, p. 85—101.

² S. Cheptea, *Descoperirile arheologice din 1963 de la Siret*, în *ArhMold*, VII, 1972, p. 345—357 (Sondajul ale cărui rezultate sunt prezentate nu a fost întreprins în 1963, așa cum se specifică în titlul notei, ci în anul anterior); Al. Rădulescu, *Die Keramik von Siret (14. Jh.)*. *Zur archäologische Erforschung der moldauischen mittelalterlichen Stadt*, în *Dacia*, NS, XVI, 1972, p. 225—242; L. Chișescu, *Cercetările arheologice din orașul Siret*, în *Revista muzeelor și monumentelor*, XII, 1975, 3, p. 48—53; M. D. Matei, *Citva considerații pe marginea începuturilor orașului Siret*, în *lumina celor mai recente descoperiri arheologice*, în *Revista muzeelor și monumentelor. Monumente istorice și de artă*, XVII, 1986, 2, p. 19—25.

³ Astfel de cercetări de suprafață au fost efectuate pe 14 aprilie de către V. Spinei, E.I. Emandi și A. Gorodenco și pe 24 iunie de către D.Gh. Teodor, S. Sanic, V. Spinei și E.I. Emandi. Anterior, cercetări similare fuseseră întreprinse în toamna anului 1966 de către Eug. Neamțu și V. Spinei.

⁴ Colectivul permanent de cercetare a fost compus din Victor Spinei (responsabil) și Costică Asăvoaic de la Institutul de Arheologie din Iași, la lucrările de pe șantier participând temporar Carmen Tarcan de la Institutul Național de Tracologie, Filiala Iași, specialistă în paleofaună, Anatol Gorodenco de la Institutul de Arheologie din Chișinău, doctorand la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, și, pentru foarte puțină vreme, Emil I. Emandi de la Institutul de Arheologie din Iași. De asemenea, pe șantier și-au făcut practica arheologică timp de două săptămâni studenții Cristian Ivănuță, Liliana Loghin și Doina Moraru de la Facultatea de Istorie a Universității ieșene. Cea mai mare parte a fondurilor pentru

nord-estice ale dealului Sasca, în jurul bisericii Sfânta Treime, cea mai veche ctitorie din piatră păstrată pe teritoriul orașului și una din primele ridicate în Moldova, la scurtă vreme după constituirea statului de sine stătător, considerent ce a cântărit hotărâtor atunci când s-a decis asupra locului de săpătură. Acesta era situat în apropiere de punctele unde au fost întreprinse sondaje în anii 1962 și 1968. Investigațiile din cursul anului 1992 s-au concentrat în două sectoare diferite, denumite convențional A și B.

În sectorul A — corespunzând cu livada și curtea bisericii Sfânta Treime, situate în partea de sud-est a acestui vechi lăcaș de cult —, a fost posibilă o desfășurare relativ acceptabilă a frontului de lucru. Săpăturile au fost într-o oarecare măsură perturbate de prezența arborilor, care, neputând fi decât în puține cazuri sacrificați, au împiedicat cercetarea anumitor părți ale unor complexe arheologice. Totodată, în dispunerea secțiunilor a trebuit să se țină cont de amplasarea șirurilor de pomi. Ca sistem de săpătură s-a optat pentru utilizarea de secțiuni paralele, orientate 4200° VSV — 1000° NNE, pe direcția de inclinare a pantei dealului Sasca. Au fost trasate 11 secțiuni, cu lățimea de 1,5 m și lungimea variabilă — dependentă de configurația livezii, a drumurilor de acces și a unor construcții —, oscilând între 34,50 și 49,50 m. Între aceste secțiuni s-a lăsat o distanță de 2,0 — 2,50 m, o îndesire mai mare a lor nefiind operantă datorită șirurilor de pomi. În multe cazuri, în spațiul dintre secțiuni s-au deschis casete, necesare dezvelirii integrale a vestigiilor păstrate de la locuințe, gropi și cuptoare. Prin acest sistem de săpătură s-a asigurat interceptarea tuturor locuințelor, dat fiind că nu este de conceput ca acestea să fi avut laturi mai mici de 2,50 m. În schimb, cu toate lărgirile practicate prin casete se poate admite posibilitatea ca în perimetrul sectorului A să nu fi fost surprinse toate gropile și cuptoarele medievale, cercetarea prin săpături a întregii suprafețe nefiind realizabilă, precum am amintit, din cauza prezenței pomilor. Oricum, însă, vestigiile nereparate nu credem să fi fost — nici cantitativ și nici calitativ — de importanță deosebită, astfel că imaginea globală a zonei nu a fost afectată în esență de imposibilitatea extinderii arealului investigat.

Registrul stratigrafic precizat cu prilejul săpăturilor din sectorul A nu prezintă complicații, fiind în general similar în toate secțiunile excavate. Sub stratul vegetal negru-cenușiu închis, gros de circa 0,25 m, urmează o depunere cenușie-negricioasă ceva mai deschisă la culoare, cu grosimea variind aproximativ între 0,10 și 0,40 m, sub care se găsește un sol galben argilos. Cum acest din urmă strat nu conținea decât arareori sumare vestigii arheologice în porțiunile sale mai afânate, numai pe anumite porțiuni s-a impus ca secțiunile să fie adâncite mai mult decât 1,0 — 1,20 m. Lucrările agricole — și îndeosebi cele specifice pomiculturii — au afectat depunerile stratigrafice, cu prioritate stratul vegetal, dar și pe cel de-a doilea, care din punct de vedere arheologic suscită un interes particular datorită bogatelor sale urme de civilizație medievală. Ca rezultat al săpării gropilor de plantare a pomilor și a altor lucrări agricole, o parte a resturilor arheologice corespunzătoare evului mediu au fost antrenate în stratul vegetal, în timp ce o altă parte a fost împinsă de rădăcinile arborilor până în solul galben. Stereotipia stratigrafică a fost perturbată, de asemenea, de contururile locuințelor parțial adâncite, de acela al gropilor menajere și al celor de morminte.

Sectorul B este situat la nord-vest de biserică Sfânta Treime, pe pantele domoale ale dealului Sasca, mărginite de albia pârâului Căcaina, care îl flanchează dinspre nord. Zona a servit în ultimele decenii ca teren agricol, în unele porțiuni încercându-se nivelări ale pantei. Ca și în sectorul A, s-au trasat secțiuni — în număr de cinci (numai patru au putut fi excavate), cu orientarea 0° N — 3200° S —, late de 1,50 m, păstrându-se o distanță de 2,50 m între ele, astfel încât să nu existe posibilitatea nesurprinderii tuturor eventualelor locuințe. Particularitățile terenului au impus lungimi variabile pentru secțiuni, acestea oscilând între 42 și 47 m și fiind completate, când a fost cazul, cu numeroase casete.

Din punct de vedere stratigrafic situația nu este tot atât de clară ca în sectorul A datorită nivelărilor amintite, efectuate îndeosebi în perioada modernă. Sub stratul vegetal, de circa 0,25 — 0,30 m, răscolit mereu de arăturile anuale, se afla o depunere de pământ cenușiu, de circa 0,10 — 0,25 m, sub care urma un strat cenușiu-negricios, cu grosime variabilă (0,10 — 0,25 m), conținând resturi de locuire medievală. Spre extremitatea estică a zonei cercetate s-au sesizat lentile de pământ, cenușiu și galben argilos, deplasate de pe versanții sudici ai pantei spre baza ei și interpușe între solul vegetal și stratul cenușiu sau între acesta din urmă și stratul cenușiu-negricios. Depunerea cenușie-negricioasă era plasată peste un sol cenușiu deschis, gros de 0,25 — 0,50 m. În partea de nord-est a

săpături a fost pusă la dispoziție de Institutul de Arheologie din Iași, sume mai reduse fiind furnizate de Universitatea „Al. I. Cuza”.

Concomitent cu lucrările de la poalele dealului Sasca, în luna iulie, un alt colectiv de cercetare, alcătuit din Mircea Ignat de la Universitatea din Suceava și Ioan Mariș de la Muzeul Bucovinei din aceeași localitate, ajutați de studenții practicanți de la universitatea suceveană, au întreprins un sondaj pe dealul Ruina din marginea estică a orașului Siret, depistând urme de locuire din epoca fierului. De asemenea,

tot în cursul anului 1992, în lunile de toamnă, un colectiv incluzând pe Silviu Sanie de la Institutul de Arheologie din Iași, Emil I. Emanâi, transferat la Colectivul de istorie și civilizație europeană a Filialei Iași a Academiei Române, și Dorel Ursachi de la Muzeul din Siret, au efectuat cercetări și lucrări de reamenajare în vechiul cimitir evreiesc din Siret. Dorel Ursachi ne-a oferit un binevoitor concurs și pentru soluționarea unor probleme legate de bunul mers al săpăturilor de pe dealul Sasca.

arealului investigat acest sol suprapunea o depunere subțire brun-cafenie de numai 0,03 — 0,06 m, cu vestigii modeste, constând din câteva fragmente ceramice, din epoca fierului, și o altă lentilă de pământ, de culoare negricioasă, aproximativ la fel de subțire, corespunzătoare epocii bronzului, sub care se afla solul virgin. Din stratul cenușiu, suprapus de pământul vegetal, porneau gropile mai multor morminte, care perforau depunerea cenușie negricioasă cu urme din evul mediu și, în câteva cazuri, chiar și stratul negricios cu ceramică fragmentară din epoca bronzului.

Cele 11 secțiuni și casele adiacente din sectorul A au interceptat opt locuințe medievale (L1 — L8), două cuptoare, patru gropi și 21 morminte de înhumatie, în timp ce cele patru secțiuni și lărgirile necesare din sectorul B au permis descoperirea a încă trei locuințe — două (L9 și L10) din evul mediu și una (L11) din epoca modernă (cercetată doar parțial) — și a șapte morminte de înhumatie.

Cele zece locuințe medievale din ambele sectoare nu erau uniforme în ceea ce privește modul de construcție, forma și dimensiunile. Una singură — L7 — era de tip bordei, fiind adâncită, în raport cu nivelul de călcare medieval, cu — 0,83 — 0,93 m. Trei dintre ele — L1, L4 și L10 — erau numai ușor adâncite, cu — 0,34 — 0,52 m, — 0,40 — 0,42 m și, respectiv, — 0,38 — 0,43 m, aparținând categoriei așa-numitelor semibordeie, care, în pofida denumirii convenționale, sunt apropiate mai mult de locuințele de suprafață decât de bordeie. În sfârșit, un al treilea tip de casă de la Siret este reprezentat de locuințele de suprafață propriu-zise (L2, L3, L5, L6, L8 și L9). Întuiește terenul pe care erau amplasate se găsea în ușură pantă, au fost necesare anumite amenajări ale sale, spre a se obține un plan orizontal pentru podea, astfel că laturile locuințelor de suprafață, aflate spre cotele superioare ale pantei, erau ușor adâncite, între — 0,16 și — 0,24 m. În general, s-au putut face puține observații de reală relevanță în ceea ce privește sistemul de construcție a caselor, în mare măsură și din cauza numărului mare de gropi pentru sădirea pomilor, a rădăcinilor acestora și a altor motive. O situație mai favorabilă în această direcție ne-a oferit-o L6, părăsită ca urmare a unui incendiu devastator. Cum adesea se întâmplă, urgia și neșansa abătută asupra comunităților din vechime s-a dovedit benefică pentru arheologie. Datorită incendiului s-au păstrat câteva bârne carbonizate, care serviseră drept pari pentru fixarea pereților, precum și rămășițe de la podea și acoperiș, prăbușite deasupra unui strat de cărbune și cenușă. Toate locuințele aveau forma rectangulară, una dintre ele — L6 — fiind aproape pătrată. Fără să fie identice, majoritatea lor erau de dimensiuni reduse (L1 = 7,60 × 4,70 m; L2 = 4,80 × 3,90 m; L3 = 4,0 × 3,50 m; L4 = 4,50 × 3,40 m; L5 = 3,50 × 3,20 m; L6 = 4,40 × 4,30 m; L7 = 4,90 × 4,0 m; L8 = 5,2 × 4,2 m; L9 = 5,10 × 4,20 m; L10 = 4,1 × 3,6 m), aparținând fără îndoială tipului monocelular, singura excepție oferindu-ne-o L1, care beneficia de o lungime mai mare. În L7, L8 și L9 s-au observat grupuri de pietre mari și mijlocii, pe alocuri fasonate, purtând uneori urme de arsură, provenind probabil de la baza cuptoarelor dezafectate după părăsirea caselor. De asemenea, masa relativ compactă de arsură, având o formă aproximativ ovală, cu dimensiuni de circa 0,70 — 0,80 m, din L3, este posibil să provină de la un cuptor de lut, a cărui boltă s-a prăbușit. În afară de aceste construcții de încălzit, în imediată apropiere de L4 s-a descoperit partea inferioară de la două cuptoare circulare de lut ars, din care s-a conservat doar 0,20 m de la baza pereților și stratul de arsură de pe fundul lor, adâncit cu 0,05 m în solul virgin. Cuptorul 1, cu diametrul maxim de circa 1,0 m, se afla la numai 1,40 m de colțul nord-estic al locuinței, iar cuptorul 2, având diametrul maxim de 1,25 m, era situat la 0,40 m de cel dintâi. Folosirea lor se făcea probabil numai în lunile călduroase ale anului. În ceea ce privește locuința din epoca modernă (L11), corespunzătoare secolelor XVIII — XIX, observațiile referitoare la sistemul ei de construcție au fost destul de puțin concludente, întrucât nu s-a reușit dezvelirea sa integrală, iar diversele deranjamente și nivelări ale terenului i-au afectat anumite porțiuni.

În vecinătatea locuințelor din sectorul A au fost descoperite patru gropi (G), trei dintre ele (G2, G3 și G4) având formă ovală, dar cu unele neregularități, iar una (G1) fiind alungită și cu o lărgire în evantai la un capăt. Cea mai mare dintre ele — G1 — avea lungimea maximă de 4,70 m, lățimea la capătul de sud-est și spre centru de circa 1,30 m, iar la capătul opus de 2,80 m. Descoperirea pe fundul ei, pe lângă ceramică și oase de animale, a trei bucăți de zgură fieroasă ar putea oferi sugestii privind destinația sa. Celelalte trei gropi, cărora li se pot atribui rosturi menajere, aveau dimensiunile de 1,50 × 0,80 m (G2), 1,30 × 1,0 m (G3) și 2,20 × 1,30 m (G4) și adâncimile maxime, calculate de la nivelul de călcare medieval, de — 0,50 m, — 0,60 m și, respectiv, — 0,55 m. Spre deosebire de G3, care avea pereții aproape verticali, cei ai celorlalte gropi erau ușor oblici.

Marea majoritate a inventarului recuperat din complexele arheologice medievale descoperite se compune din ceramică și oase de animale, la care se adaugă câteva obiecte de metal, în cea mai mare parte din fier. Repartiția sa era departe de a fi uniformă, privilegiate în privința abundenței materialului ceramic și osteologic fiind L1, L7 și G1, în timp ce locuințele de suprafață erau în general, în mod explicabil, mai sărace din acest punct de vedere. Dintre piesele din fier recuperate menționăm cuțite (fig. 2/1, 4, 6, 8, 9), cuie (fig. 1/1—3, 7, 8, 15), piroane (fig. 1/14), scoabe (fig. 1/12), pințeni (fig. 2/3, 7), potcoave (fig. 2/5, 10), un topor (fig. 1/9), un sfredel (fig. 1/10), un suvac, o dăltiță (fig. 1/6), o toartă și o urechiușă (fig. 2/2) de la căldări din lemn, un vârf de săgeată (fig. 1/11), o

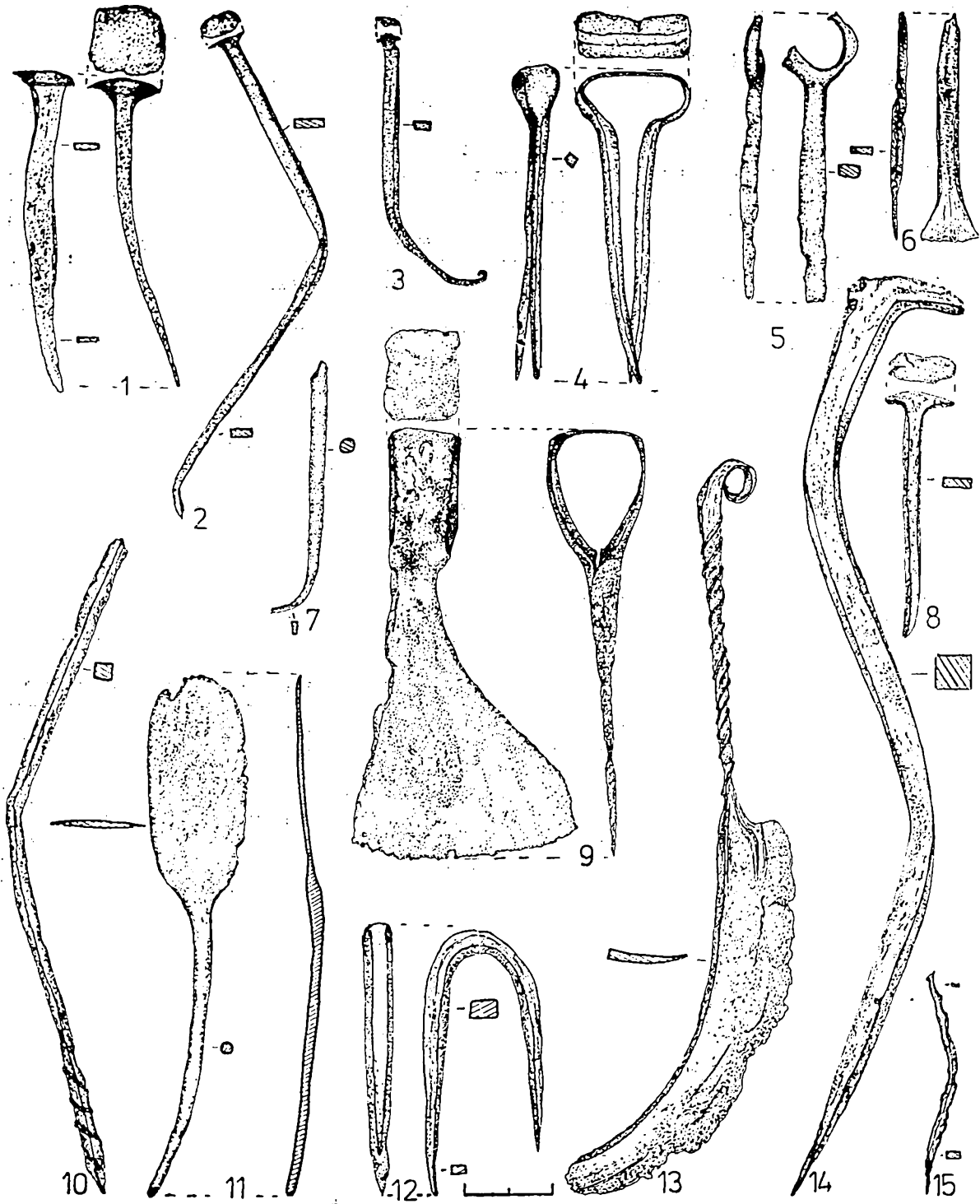

Fig. 1. Obiecte din fier descoperite în locuințele S (2, 7, 12), 1 (4, 6), 6 (8) și 7 (14, 15), în gropile 4 (1), 1 (3, 9) și 3 (10, 13) și în zona locuințelor din sectorul A (5, 11).

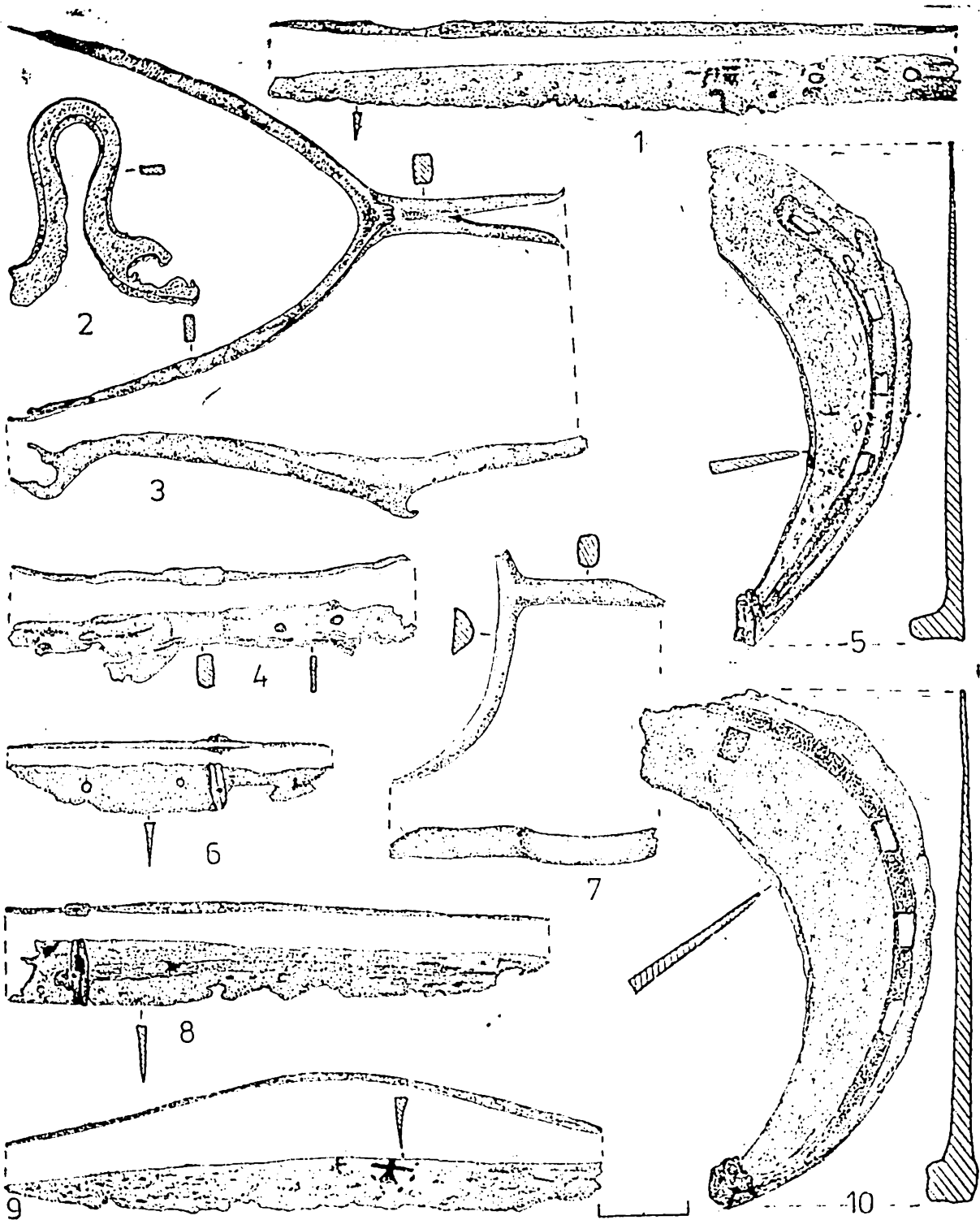

Fig. 2. Obiecte din fier descoperite în locuințele 7 (1, 9), 1 (2, 4), 6 (3, 5) și 2 (8), în groapa 2 (7) și în zona locuințelor din sectorul A (6, 10).

drâmbă (fig. 1/4), o cheie (fig. 1/5), o cataramă, un cuțit de grădinărie și viticultură (fig. 1/13) etc. Ni se pare oarecum surprinzător că în cele zece locuințe și în perimetrul înconjurător nu a fost descoperită nici o monedă din epoca de când datează acestea, cu toate că după Petru I Mușat circulația monedărilor din mediul urban ar fi trebuit să fie destul de activă. Au fost găsite, în schimb, două monede austriece din secolul al XIX-lea.

Cea mai mare parte a ceramicii medievale aparține speciei nesmălțuite, vasele fiind modelate dintr-o pastă compactă, obținută dintr-un lut de bună calitate, în combinație cu un desresant constând din nisip cu granulație mică și medie sau microprundișuri, și lucrată la o roată cu turație rapidă. Predomină net vasele arse în mediu neoxidant, având culoare cenușie (fig. 3; 4; 6/2—13; 7/1, 3—6, 9), alături de care apar cele incluse în categoria roșetică, realizată în mediu oxidant (fig. 5/1, 3, 4, 6, 7, 9 — 11; 7/2, 7). Repertoriul formelor include oale-borean (fig. 3/1, 3—10, 13, 14; 4/1, 2, 5; — 10, 12; 5/3, 10, 11; 6/4 — 7, 9 — 13; 7/4 — 7, 9), oale cu toartă (fig. 3/11), castroane (fig. 3/12; 5/6); pahare (fig. 4/11; 7/3), capace (fig. 3/2; 5/9; 6/2, 3; 7/1); străchini (fig. 5/1, 7; 7/2), căni (fig. 4/3, 4; 5/4; 6/8) etc., lipsite de elemente ornamentale sau decorate cu caneluri simple și mai rar cu incizii ori cu alte motive. Dintre aceste forme cele mai numeroase erau oalele-borean, cuprinzând câteva tipuri și variante, celelalte categorii fiind reprezentate într-o proporție mult mai redusă. În afara speciei amintite, mai apar într-o cantitate nesemnificativă câteva fragmente de vase de o factură intrucâtva arhaică, lucrate la o roată cu turație lentă, dintr-o pastă de culoare cărămizie mai puțin densă, în care predomină nisipul cu bobul mare și microprundișurile (fig. 5/2). Tot o specie aparține o constituie ceramica smălțuită, realizată din pastă fină, arsă în mediu oxidant, și cuprinzând vase de uz gospodăresc și discuri ornamentale. Din cea dintâi categorie nu s-au descoperit decât câteva fragmente de dimensiuni modeste (fig. 6/1), astfel că numai arareori se poate reconstitui forma cărora le-au aparținut. Decorul era tratat cu linii de culoare cafenie pe un fond verzui sau gălbui. Discurile circulare (fig. 5/5, 8; 7/8), aidoma celor existente pe fațadele bisericii Sfânta Treime, proveneau fără îndoială de la ornarea lăcașului, aflat în imediata apropiere și construit probabil aproximativ în aceeași perioadă în care funcționau locuințele scoase la iveală în timpul campaniei de săpături din 1992. Speciile ceramice descoperite la Siret își găsesc cele mai apropiate analogii în așezările din nord-vestul Moldovei, îndeosebi în centrele urbane de la Suceava⁵ și Baia⁶. Pe baza analogiilor cu descoperirile similare de la răsărit de areul carpatic, ceramica medievală din locuințele, cupfoarele și gropile de la Siret, și implicit și aceste complexe arheologice, se datează la sfârșitul secolului al XIV-lea și prima jumătate a secolului al XV-lea. Pe lângă materialul ceramic menționat, din ambele sectoare mai provin și fragmente izolate de vase din perioadele ulterioare.

Așa cum specificăm, complexe arheologice cercetate conțineau bogate resturi faunistice, cifrate numai în sectorul A, unde s-a efectuat analiza lor, aproximativ 1300 de fragmente osoase, dintre care specialiștii au putut determina 1057, deci peste 80% din total. Dintre acestea din urmă, 556 — ceea ce reprezintă mai mult de jumătate — proveneau din L1, în precizarea destinației căreia va trebui să se aibă în vedere și acest număr neobișnuit de mare de oase de animale. Studiul arheozoologic indică o cotă extrem de ridicată pentru oasele de taurine (73,81% din numărul de fragmente osoase determinate și 39,29% din totalul indivizilor prezumați). Taurinele sunt succedate procentual de porcine (16,50% din fragmente și 28,58% din indivizi), ovicaprine (6,16% și, respectiv, 13,09%) și cabaline (1,99% și, respectiv, 7,14%). Un număr cu totul neînsemnat de resturi faunistice provin de la câini, pisici, găini, găște, ca și de la câteva mamifere sălbatice (urși, lupi, mistreți și cerbi), care dovedesc că vânătorii îi revenea un rol minor în procurarea de proteine animale⁷. În schimb, numărul foarte redus al resturilor osoase de la păsările de curte nu credem că este relevant pentru anumite concluzii privind alimentația comunităților urbane, întrucât raritatea lor se datora desigur și faptului că oasele de pasăre erau consumate de câinii și pisicile crescute pe lângă gospodării. De asemenea, lipsa totală a oaselor de pește se poate pune mai curând pe seama perisabilității lor decît pe ignorarea pescuitului sau pe neutilizarea peștelui ca element nutritiv.

Cele 21 de morminte descoperite în sectorul A și cele șapte din sectorul B nu erau răspindite pe întreaga suprafață investigată. Mormintele din primul sector se grupau spre extremitatea sud-vestică a secțiunilor 1, 2, 4, 7 și 8, învecinate de altarul bisericii Sfânta Treime, toate aparținând necropolei grupate în jurul lăcașului de cult. Numeroase alte morminte din același complex au fost distruse în ultimii ani ai perioadei interbelice, atunci când arhitecții Comisiei Monumentelor Istorice au făcut excavări voluminoase în jurul monumentului, din necesitatea executării subzidirii temeliiilor șubrežite

⁵ M. D. Matei, *Contribuții arheologice la istoria orașului Suceava*, București, 1963, p. 131—160; E. Busuioc, *Ceramica locală de uz casnic din secolul al XIV-lea de la Suceava*, (1) și (II), în *SCIV*, XV, 1964, 1, p. 85—102, și 2, p. 205—224; eadem, *Ceramica de uz comun — nesmălțuită — din prima jumătate a secolului al XV-lea de la Suceava*, în *SCIV*, 17, 1966, 2, p. 299—309.

⁶ E. Neamțu, V. Neamțu, S. Cheptea, *Orașul medieval Baia în secolele XIV—XVII* [1], *Cercetările arheologice din anii 1967—1976*, Iași, 1980, p. 102—123; idem, *Orașul medieval Baia în secolele XIV—XVII*, II, *Cercetările arheologice din anii 1977—1980*, Iași, 1984, p. 166—226.

⁷ S. Haimovici, C. Tarcan, G. Amaximoaie, *Studiu arheozoologic cu privire la materialul provenit din orașul medieval Siret (secolele XIV—XV)*, în prezentul volum.

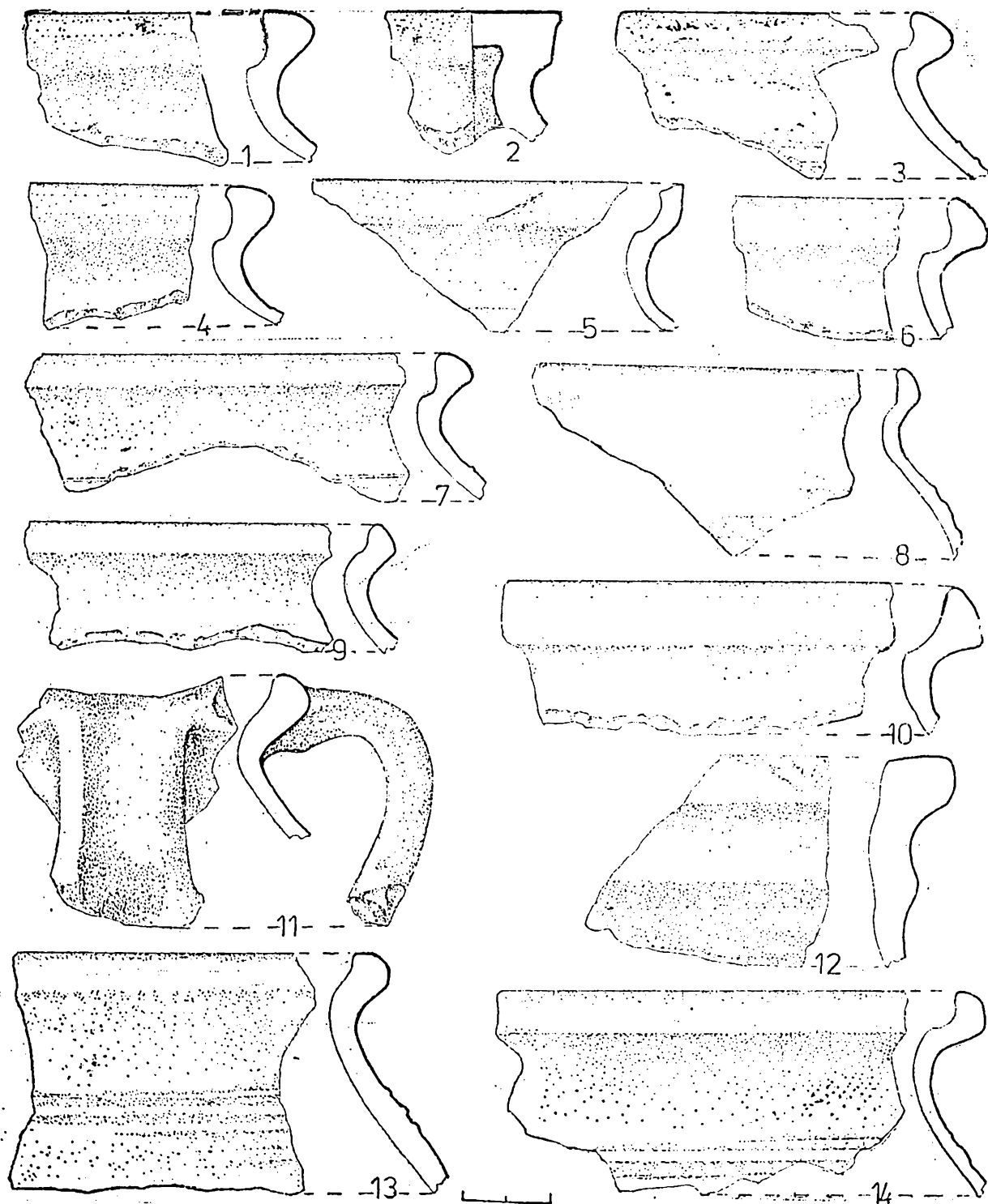

Fig. 3. Fragmente ceramică cenușii descoperite în locuințele 6 (1, 4, 11, 14), 4 (2, 10, 13), 8 (3, 8, 9, 12) și 3 (5-7).

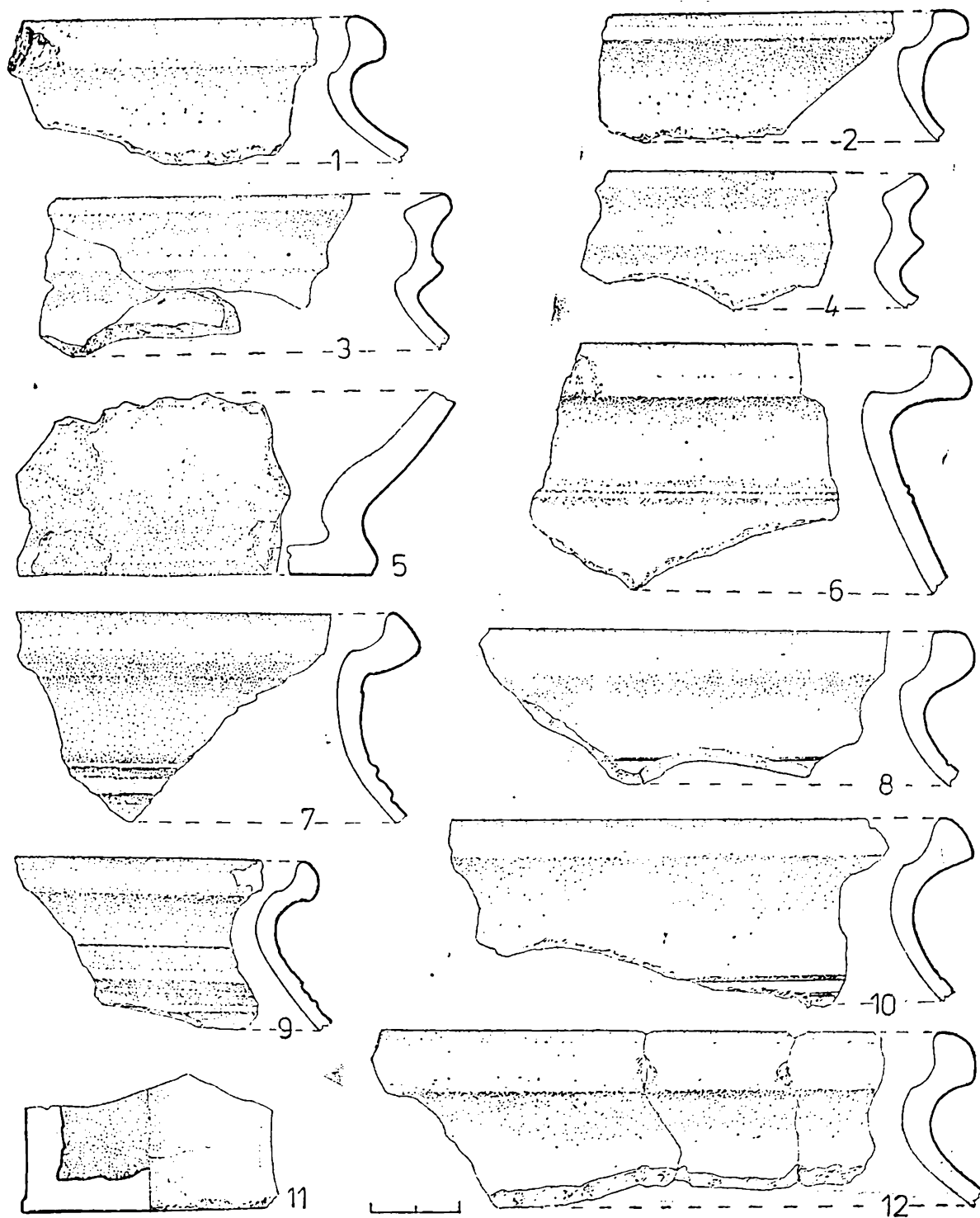

Fig. 4. Fragmente ceramice cenușii descoperite în locuințele 4 (1, 11), 3 (2), 6 (3-7, 9, 10, 12) și 8 (8).

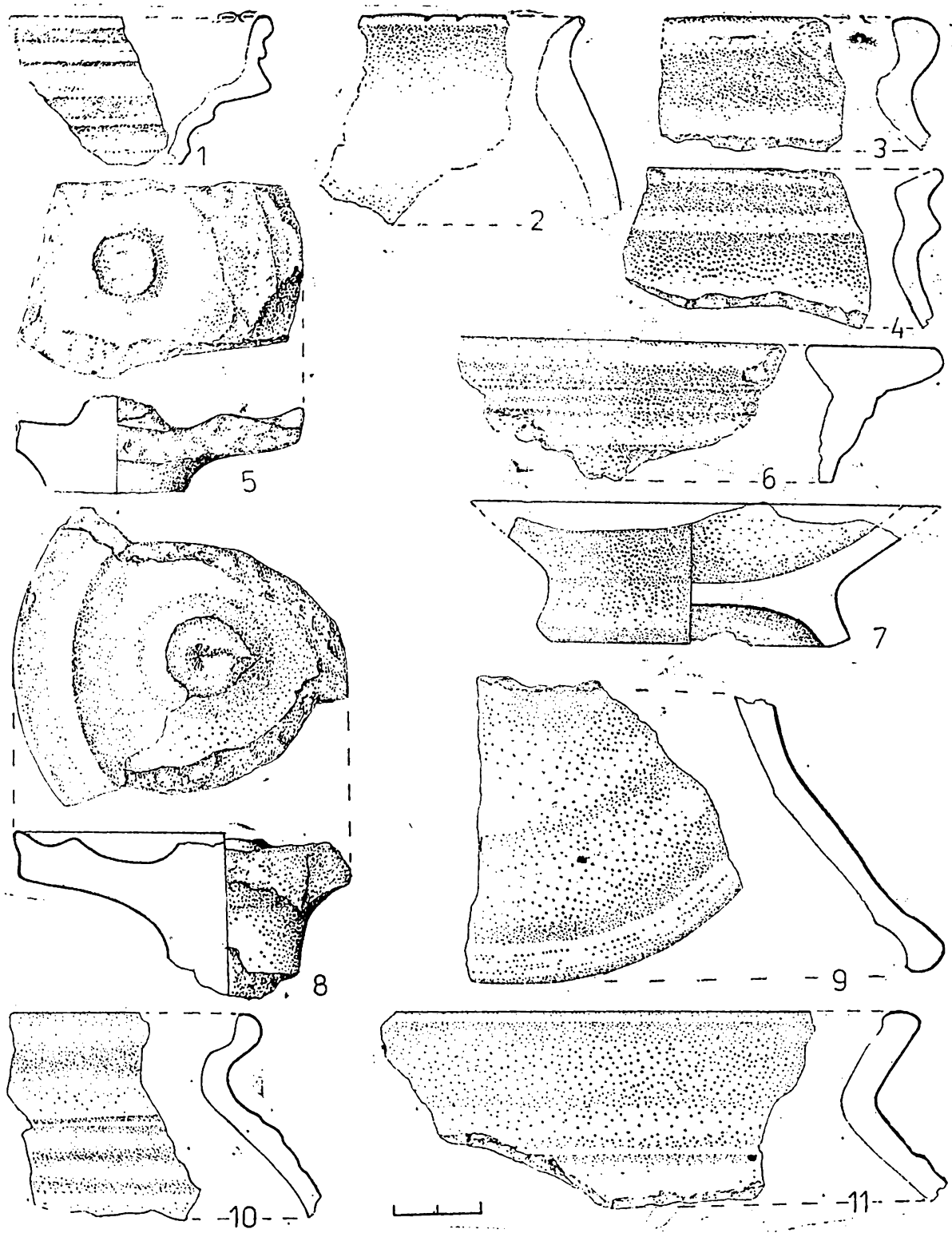

Fig. 5. Fragmente ceramice roșițice nesmălțuite (1-4, 6, 7, 9-11) și smălțuite (5, 8), luate cu roata cu turație lentă (2) și rapidă (1, 3-11), descoperite în locuințele 3 (1), 6 (2, 3, 6, 9, 10), 4 (4, 11) și 8 (5, 7, 8).

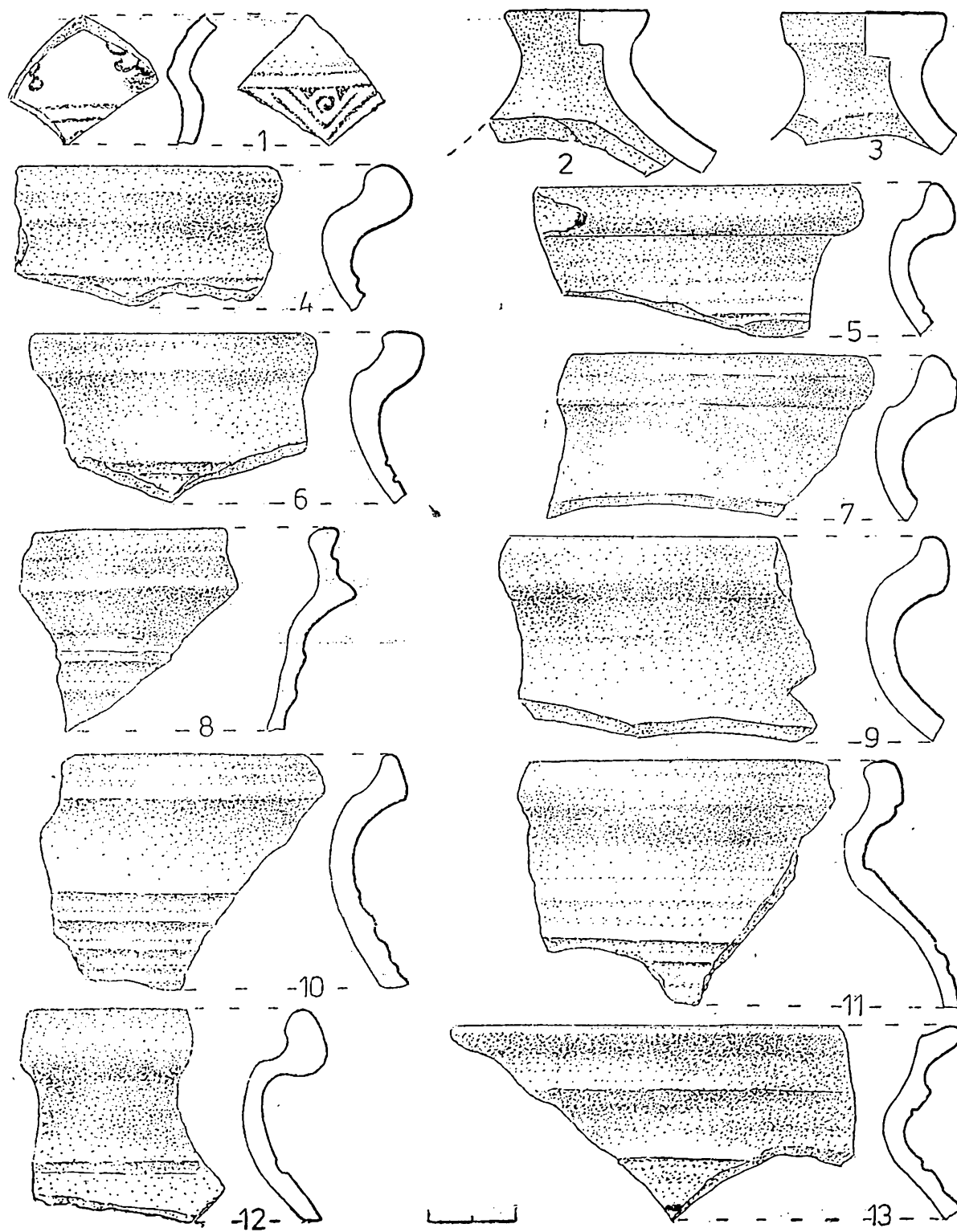

Fig. 6. Fragmente ceramice cenușii (2-13) și fragment ceramic roșietic smălțuit pe ambele fețe (1), descoperite în locuințele 6 (1, 11, 13), 3 (2, 7, 12) și 8 (3-6, 8-10).

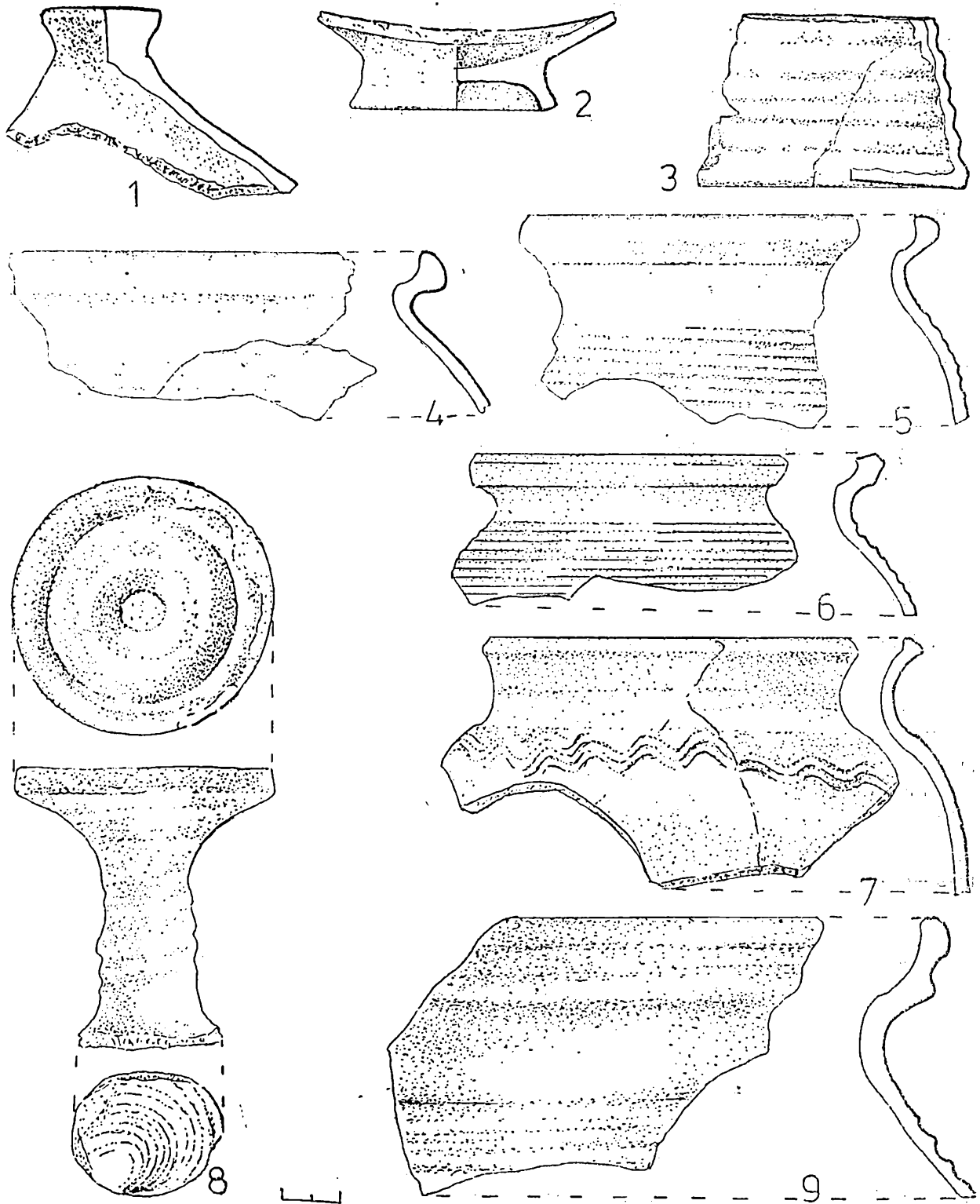

Fig. 7. Fragmente ceramice cenușii (1, 3-6, 9) și roșietice (2, 7, 8), nesmălțuite (1-7, 9) și smălțuite (8), descoperite în locuințele 3 (1, 8, 9), 8 (2, 7, 8) și 6 (3-5).

și amenajării unui canal de drenaj placat cu piatră, destinat protejării structurilor de zid de infiltrări masive de apă⁴. De asemenea, în urmă cu câțiva ani, mai multe morminte au fost deranjate la câțiva metri de latura nordică a ctitoriei, cu prilejul construirii unei centrale termice, ulterior resturile osoase fiind reinhumate. Din informațiile culese de la localnicii care au participat la cele două lucrări amintite rezultă că mormintele erau foarte dese, fapt confirmat și de săpăturile întreprinse în campania de săpături din 1992. Cu toate că mormintele descoperite provin dintr-o zonă periferică a necropolei, în unele cazuri s-au înregistrat câte două sau chiar trei suprapuneri a complexelor funerare, situație ce sugerează, pe de o parte, că cimitirul din jurul bisericii nu avusese condiții adecvate de extindere, iar, pe de altă parte, că dispăruseră reperatele exterioare ale mormintelor mai vechi, astfel că peste ele, după seurgerea mai multor decenii, s-au săpat gropi pentru o nouă serie de decedați. Din această cauză s-a înregistrat și un caz de reinhumare. Înhumății au fost depuși la adâncimi variind între $-0,35$ și $-0,65$ m, calculate de la vechiul nivel de căleare, cu capul spre vest, cu brațele indoite din cot și depuse pe piept sau pe abdomen. În cele mai multe morminte s-a observat prezența unor cărbuni mici, răstirați pe aproape întreg fundul gropii. Numai la un singur mormânt s-au păstrat urme de lemn provenind de la sieri. În mormântul A4 o monedă de argint de la Francisc II din anul 1805 — una din ultimele sale emisiuni în calitate de împărat al Sfântului Imperiu roman de națiune germană, destrămat în 1806, și una din primele după ce preluase titlul de împărat ereditar al Austriei în 1804 — a fost descoperită lângă craniul inhumatului, ea fiind probabil depusă în gura acestuia. Celelalte morminte erau total lipsite de inventar. Moneda amintită și faptul că mormintele proveneau dintr-o margine a necropolei, deci probabil dintr-o parte mai nouă a sa, ne sugerează o datare târzie, ce s-ar putea circumscrie secolelor XVIII — XIX. Într-o perioadă anterioară se încadrau desigur mormintele din imediata apropiere a bisericii.

Mormintele din sectorul B erau dispuse mult mai spațiat, lipsind din extremitatea sudică a secțiunilor, aflată în vecinătatea Sfintei Treimi, ceea ce ar conduce spre concluzia că ele nu făceau parte din cimitirul ce înconjură lăcașul de cult, supoziție ce urmează eventual să fie confirmată prin extinderea săpăturilor spre est. Înhumății erau depuși potrivit preceptelor rituale creștine, cu mâinile indoite din cot, așezate pe piept sau pe abdomen. Adâncimea gropilor mormintelor oscila destul de mult, fiind între $-0,30$ și $-1,30$ m de la nivelul de căleare din vechime. La un singur mormânt s-au descoperit urme de la sieriul de lemn, oasele dintr-un alt mormânt nefiind dispuse în poziție anatomică, ci strânse laolaltă, ceea ce atestă că avem de-a face cu o reinhumare. Faptul că mormintele din sectorul B sunt fără inventar funerar îngreuiază încadrarea lor cronologică. Observația că gropile mormintelor perforază nivelul medieval din secolele XIV — XV converge în sprijinul ideii că ele se datează într-o epocă ulterioară. Ar fi de presupus că în momentul când a fost construită L11, în secolele XVIII — XIX, surprinsă în extremitatea nordică a secțiunilor 3 și 4, necropola nu se mai afla în uz, dar un verdict definitiv în această privință este riscant în actualul stadiu al cercetărilor.

Săpăturile întreprinse în campania din anul 1992, fără să fie în măsură să-și aroge meritul de a clarifica domenii esențiale pentru geneza și începuturile orașului Siret, au pus în lumină diverse laturi ale ambiantei urbane, îndeosebi cele legate de spațiul construcțiilor de caracter civil din cartierul românesc situat în preajma bisericii Sfânta Treime și de anumite aspecte ale vieții economice din zonă. Există toate premisele ca, în ciuda numeroaselor dificultăți ce se interpun fluxului firesc al cercetărilor, prin continuarea acestora la un nivel sporit al exigențelor, să fie evidențiate cu și mai multă pregnanță concluziile de ordin istoric care în acest moment au doar un contur palid⁵.

DONNÉES PRÉLIMINAIRES CONCERNANT LES RÉSULTATS DES FOUILLES DE 1992 DE SIRET

RÉSUMÉ

Les recherches archéologiques plus anciennes et plus récentes entreprises dans la zone de la ville de Siret (département de Suceava) ont mis à jour des traces d'habitation variées, à partir du néolithique et jusqu'à l'époque contemporaine. De la plus grande importance sont les traces correspondant au Moyen Âge, période où la ville de Siret devient l'un des plus importants centres urbains de l'État moldave et, pour quelques années ou peut-être des décennies, résidence princière même. Revenant à des projets plus anciens, l'Institut d'Archéologie de Iași a considéré qu'il était opportun à s'impliquer davantage pour dynamiser les fouilles archéologiques de Siret, jusqu'à présent assez peu étendues. En vue de réaliser ce désir, à l'été et l'automne de l'année 1992 on a entrepris des recherches méthodiques dans deux secteurs (A et B), situés sur les versants de nord-est de la colline Sasca, autour de l'église la Trinité (Sfânta Treime).

⁴ Traseul canalului placat cu piatră a fost reperat în secțiunea 1, care este paralelă cu acesta, fiind necesare sondeaje până la $-3,0$ m adâncime în raport cu nivelul actual de căleare.

⁵ Ilustrația articolului a fost executată de Aneta Corciova (fig. 1–2), Waltraud Delibas (fig. 3–5; 7/2–5) și Emilia Drumea (fig. 6; 7/1,6–9).

Dans le secteur A l'on a découvert huit habitations médiévales, deux fours, quatre fosses ménagères et 21 tombes d'inhumation, tandis que dans le secteur B — trois habitations, deux médiévales et une de l'époque moderne, et sept tombes d'inhumation. Les dix habitations médiévales des deux secteurs n'étaient pas uniformes quant à la manière de construction, forme et dimensions. Une seulement était de type hutte, tandis que trois étaient à peine enfouilles. Le troisième type d'habitation — le mieux représenté — ce sont les habitations de surface. Dans trois habitations on a observé des groupes de pierres ayant parfois des traces de calcination, provenant probablement de la base des fours. À part ces constructions à chauffer, près d'une habitation légèrement enfouille on a découvert la partie inférieure de deux fours circulaires en terre cuite.

La grande majorité de l'inventaire récupéré dans les complexes archéologiques médiévaux est composée de céramique et d'os d'animaux, auxquels on peut ajouter aussi quelques objets en métal, la plupart en fer. La céramique, pour la plupart, appartient à l'espèce non-émaillée, travaillée au tour à rotation rapide. Il y a une prédominance nette de la céramique cuite en milieu non-oxidant ayant une couleur grisâtre, à côté de laquelle apparaît aussi la céramique de la catégorie rougeâtre, réalisée en milieu oxidant. Sauf l'espèce sous-mentionnée, on a trouvé, mais en quantité insignifiante, quelques fragments de pots de facture archaïque, travaillée au tour à rotation lente. Une autre espèce à part est la céramique émaillée, qui comprend des vases à usage ménager et des disques ornementaux, d'une facture semblable à ceux qu'on voit sur les façades de l'église la Trinité. Les espèces céramiques découvertes à Siret trouvent de proches analogies dans les centres urbains médiévaux du nord-ouest de la Moldavie (Suceava, Baia etc.), étant datées — ainsi que les complexes archéologiques d'où elles proviennent — de la fin du XIVe siècle et de la première moitié du XVe.

Les restes fauniques récupérés dans le secteur A, les seuls qui ont été analysés jusqu'à présent par les spécialistes, s'élevaient jusqu'à environ 1300 fragments osseux. Parmi ceux-ci on a pu déterminer 1057, donc plus de 80% de leur totalité. L'étude archéozoologique indique une cote extrêmement élevée pour les bovidés, succédés procentuellement de porcins, ovicaprinés et cabalins. Un nombre insignifiant de restes fauniques provient de chiens, chats, poules, oies, ainsi que de quelques mammifères sauvages (ours, loups, sangliers et cerfs).

Les 21 tombes découvertes dans le secteur A appartenent à l'étape la plus récente de la nécropole groupée autour de l'église la Trinité, étape datée aux XVIIIe—XIXe siècles. Dans l'une des tombes on a découvert une monnaie autrichienne en argent émise par François II en 1805. Pour encadrer chronologiquement les tombes signalées dans le secteur B les indices précis nous font défaut, mais nous supposons qu'elles sont postérieures aux habitations des XIVe—XVe siècles et antérieures à l'habitation de l'époque moderne, datée aux XVIIIe—XIXe siècles.

LÉGENDE DES FIGURES

Fig. 1. Objets en fer découverts dans les habitations 8 (2, 7, 12), 1 (4, 6), 6 (8) et 7 (14, 15), dans les fosses 4 (1), 1 (3, 9) et 3 (10, 13) et dans la zone des habitations du secteur A (5, 11).

Fig. 2. Objets en fer découverts dans les habitations 7 (1, 9), 1 (2, 4), 6 (3, 5) et 2 (8), dans la fosse 2 (7) et dans la zone des habitations du secteur A (6, 10).

Fig. 3. Fragments céramiques grisâtres découverts dans les habitations 6 (1, 4, 11, 14), 2 (2, 10, 13), 8 (3, 8, 9, 12) et 3 (5—7).

Fig. 4. Fragments céramiques grisâtres découverts dans les habitations 4 (1, 11), 3 (2), 6 (3—7, 9, 10, 12) et 8 (8).

Fig. 5. Fragments céramiques rougeâtres non-émaillés (1—4, 6, 7, 9—11) et émaillés (5, 8), travaillés au tours à rotation lente (2) et rapide (1, 3—11), découverts dans les habitations 3 (1), 6 (2, 3, 6, 9, 10), 4 (4, 11) et 8 (5, 7, 8).

Fig. 6. Fragments céramiques grisâtres (2—13) et fragment céramique rougeâtre émaillé sur les deux faces (1), découverts dans les habitations 6 (1, 11, 13), 3 (2, 7, 12) et 8 (3—6, 8—10).

Fig. 7. Fragments céramiques grisâtres (1, 3—6, 9) et rougeâtres (2, 7, 8), non-émaillés (1—7, 9) et émaillés (8), découverts dans les habitations 3 (1, 6, 9), 8 (2, 7, 8) et 6 (3—5).

Traduit par MICHAELA SPINEI